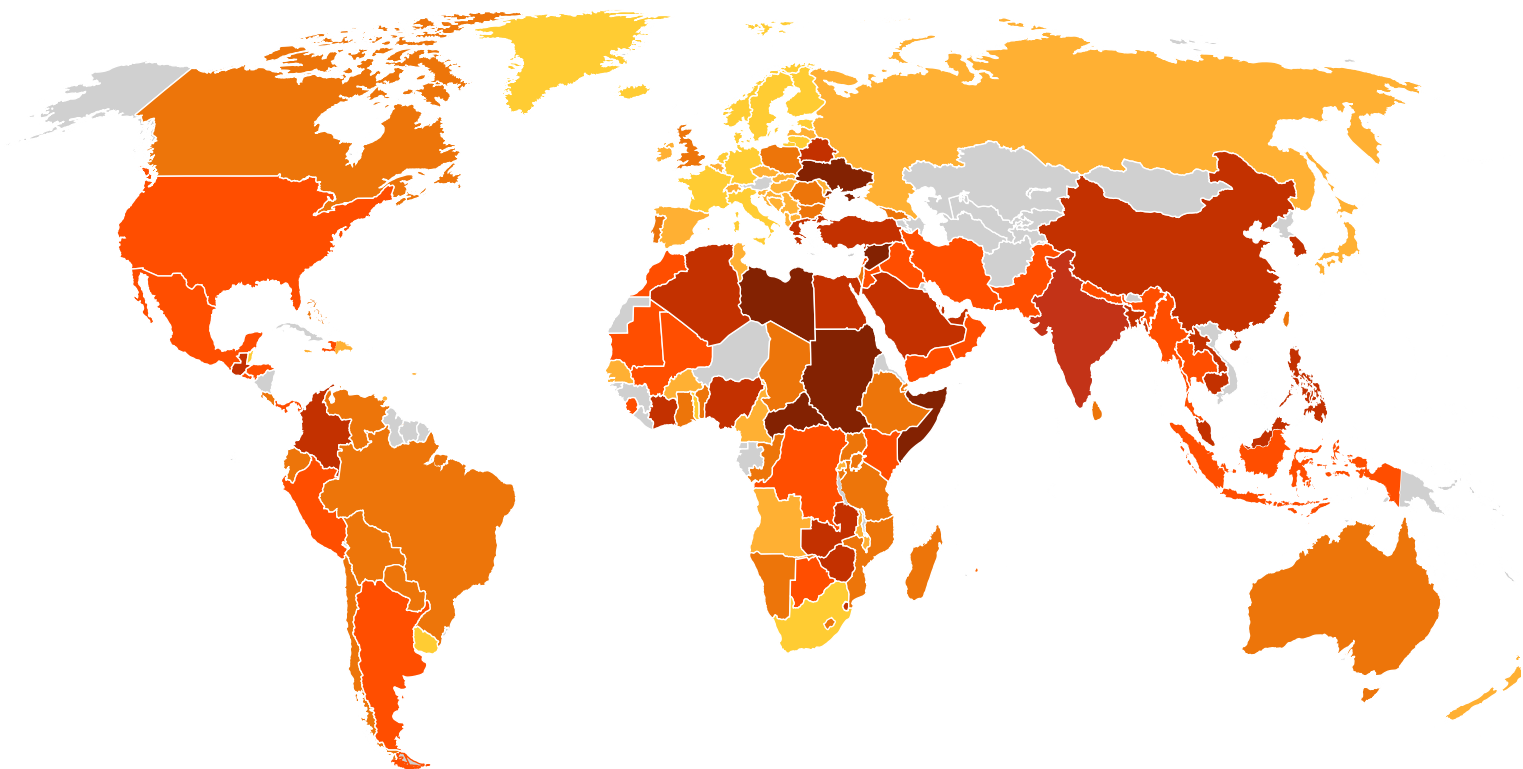

Mänskliga rättigheter i arbetslivet

2014

Hot, avsked, fängelse, sexuella trakasserier, tortyr och i värsta fall mord drabbar fortfarande arbetstagare och fackligt aktiva runt om i världen!

Rätten att bilda och ansluta sig till fackföreningar är en av de mänskliga rättigheterna i FN:s deklaration. Trots detta visar Världsfacket IFS sammanställning över det senaste årets kränkningar av mänskliga rättigheter i arbetslivet att:

- Regeringar i minst 35 länder har gripit eller fängslat arbetstagare för att mota deras krav på demokratiska rättigheter, schysta löner, säker arbetsmiljö och trygga jobb.
- Mord av fackliga ledare har skett i 10 länder: Kambodja, Bangladesh, Filippinerna, Mexiko, Honduras, Guatemala, Colombia, Mauretanien, Egypten och Benin.
- Arbetstagare har blivit avskedade eller avstängda från arbete i minst 53 länder efter att ha försökt förhandla fram bättre arbetsvillkor.
- Minst 87 länder utesluter vissa yrkesgrupper från strejkrätten i nationella lagar eller rättspraxis.

IFS rättighetsindex rankar var i världen mänskliga rättigheter i arbetslivet bäst skyddas i lagen och i praktiken. Totalt rankas 139 länder från ett till fem. ITUC publicerar också sammanställningar per land över kränkningar av de mänskliga rättigheter i arbetslivet och brott mot ILO:s kärnkonventioner 87 och 98. Vi har valt att lyfta fram fem av de värsta länderna för arbetstagare och fackligt aktiva i världen.

Tvångsinkallade Minskbor arbetar utan vare sig skyddsutrustning eller lön vid bygget av Tjizyouka-arena inför Ishockey-VM i maj 2013.

Vitrys sland/Belarus

President Lukasjenkas makt över invånarna i Vitryssland är total, och han tolererar varken politisk opposition eller fria fackföreningar. Trots utbredd tvångsarbete och systematiska kränkningar av mänskliga rättigheter har en rad svenska och andra utländska företag de senaste åren etablerat sig i landet.

Vitryssland kallas ofta Europas sista diktatur och sedan 20 år försöker president Lukasjenka styra alla delar av samhället med järnhand. De stora fackföreningarna är inget undantag. Men vid sidan av de regimtrogna facken har en fri fackföreningsrörelse vuxit fram.

– Trycket på oss är konstant och vi lever under ständig övervakning. Regimen är rädd för oss, säger Gennady Fedynitch, ordförande för det fria industrifacket Rep.

Förutom de låga lönerna och bristen på rättigheter är de korttidskontrakt som tillämpas över hela arbetsmarknaden ett stort hinder för facket. Anställningsavtalen gäller bara ett år i taget och gör att arbetsgivare lätt kan göra sig av med obekväma anställda genom att inte förnya deras kontrakt.

Men trots ständiga trakasserier från både arbetsgivare och myndigheter har Rep de senaste

åren fått många nya medlemmar och organiserar nu runt 2 000 medlemmar i Vitryssland.

– Alla vet att det är farligt att gå med i facket. Men när människor är desperata nog så tar de risken i alla fall. Situationen i Vitryssland är så svår och problemen så många. När det inte finns någon annanstans att vända sig så kommer de till oss eftersom de vet att vi kan hjälpa dem, säger Gennady Fedynitch.

Olika former av tvångsarbete mycket vanligt i Vitryssland. Arbetslösa, missbrukare och andra personer som regeringen klassar som "asociala element" kan skickas till arbetsläger där de i princip tvingas bo och arbeta gratis under ett år. Beordrat "frivilligarbete" är också vanligt. Inför Ishockey-VM 2014 kallades till exempel studenter i huvudstaden Minsk in för att arbeta gratis och utan skyddsutrustning vid bygget av en ny hockey-arena.

Särskilt allvarig är situationen i Vitrysslands växande trä- och möbelindustri, som producerar möbler till bland andra svenska Ikea. 2012 utfärdade president Lukasjenka ett dekret om "särskilda insatser för att utveckla träindustrin och öka arbetarnas disciplin". Beslutet ger arbetsgivare rätt att på egen hand förlänga anställdas kontrakt utan medgivande från de anställda. De anställda kan heller inte avsluta sina kontrakt utan arbetsgivarens medgivande.

Exempel på kränkningar under 2013

5 medlemmar ur det fria industrifacket Rep arresterades veckorna före Ishockey-VM i Minsk i maj 2013. Dessutom har organiserat tvångsarbete förekommit vid ett arenabygge i Minsk 2013, enligt en rapport från Swedwatch och LO-TCO Biståndsnämnd.

467 anställda vid oljeraffinaderiet Mozyr tvingades av företagsledningen att säga upp sitt fackliga medlemskap för att behålla sina anställningar. Två av de som vägrade fick sparken och ytterligare tre fick veta att deras korttidskontrakt inte skulle förnyas.

130 medlemmar från det fria facket SPB som arbetar på traktorfabriken BZTDIA diskrimineras systematiskt och hotas med uppsägning om de fortsätter vara medlemmar i

Svenska företag i Vitryssland

Flera svenska företag är verksamma i Vitryssland. Ikea producerar möbler och textilier hos den litauiska underleverantören VMG Industry i den ekonomiska frizonen Mogilev, SSAB/Tibnor köper armeringsstål från det delstatliga Byelorussian Steel Works. Vattenfall köper torv från statliga Beltopgaz. Vireo producerar grön el vid tre olika anläggningar i landet. Några andra av de mest betydande svenska företagen i Vitryssland är Bahco, Sandvik och Ericsson.

Textilfabrik i Rangoon. "Även om man jobbar övertid räcker lönen knappt för att äta sig mätt, och ännu mindre för att försörja en familj", säger Thet Thet Aung.

Burma

Efter år av nästan total avskildhet från omvärlden började Burma 2011 att öppna sig mot omvärlden. Trots vissa demokratiska reformer är situationen för mänskliga rättigheter fortfarande alarmerande och arbetstagare utnyttjas hårt i fabrikerna. Men fler börjar kräva bättre villkor och antalet strejker har ökat dramatiskt.

Burma var länge ett av världens mest slutna länder och militärjuntan tolererade varken opposition eller facklig organisering. Men trots de politiska förändringarna möter de som försöker organisera sig ofta på hårt motstånd.

– De är rädda för att folk ska börja kräva bättre villkor, därför slår de ner på varje försök. Folk som vågar gå med i facket avskedas eller till och med misshandlas, säger Thet Thet Aung från organisationen Generation 88, som bland annat ger stöd åt arbetstagare att organisera sig fackligt och bistår med juridisk rådgivning vid arbetsplatskonflikter.

Själv har hon upplevt den tidigare militärjuntans förtryck inpå bara huden är Thet Thet Aung. År 2007 greps hon tillsammans med 37 andra studenter, efter att ha skickat ett protestbrev till Kinas ambassad, som gett sitt stöd till den burmesiska diktaturen. 65 års fängelse blev domen.

Men 2011 tillträdde en ny regering och en rad politiska och ekonomiska reformer sattes oväntat igång. Thet Thet Aung och flera andra politiska fångar beviljades amnesti. Den nya regeringen har avkriminaliserat facklig verksamhet och allt fler arbetstagare har börjat organisera sig. Över 1000 nya oberoende fackförbund finns idag och ledarna för den tidigare underjordiska fackliga

federationen FTUM återvände 2012 från sin exil i Thailand.

Med landets reformer står nu flera svenska och internationella företag på kö för att etablera sig i landet. Svenska H&M har till exempel börjat producera kläder genom fem underleverantörer i landet och Burma spås av många bli textilindustrins nästa stora exportland.

Men lönerna är fortfarande så låga att de inte går att leva på. En textilarbetare i Burma tjänar i genomsnitt inte mer än 9 kronor per dag och ett mål mat kostar 4,50 kronor.

– Även om man jobbar övertid räcker lönen knappt för att äta sig mätt, och ännu mindre för att försörja en familj, säger Thet Thet Aung.

För att klara vardagen tvingas många fabriksarbetare att låna pengar, vilket i sin tur leder till att de tvingas jobba ännu mer för att betala av sina lån. Kvinnliga fabriksarbetare är särskilt utsatta. Sexuella trakasserier är vanliga och de som blir gravida tvingas oftast avsluta sin anställning.

Men missnöjet med de låga lönerna och usla villkoren växer och bara under 2012 hölls minst 130 strejker i industriområdena runt om Rangoon.

Men att organisera sig fackligt är fortfarande mycket svårt. Både arbetsgivare och politiker vill hålla lönerna nere för att locka till sig fler utländska investerare. Några av de värsta är enligt Thet Thet Aung är de koreanska och kinesiska bolagen som etablerat sig i Burmas textilindustri. Företagen är ofta underleverantörer till återförsäljare i Europa och USA.

– Förhållandena är så dåliga. Vi behöver de utländska investeringarna men vi vill att de utländska företagen ska betala löner som går att leva på och respektera fackliga rättigheter, säger Thet Thet Aung.

Exempel på kränkningar under 2013

Sedan 2011 är det tillåtet att organisera sig facklig, men flera lagar som hindrar facklig organisering finns fortfarande. Till exempel är rätten att demonstrera och hålla offentliga möten omgivna av en rad inskränkningar.

Lagen skyddar mot uppsägning av fackligt medlemskap men hindrar inte arbetsgivare från att svartlista, omplacera eller på annat sätt trakassera fackligt aktiva.

Till exempel har sjöfararfacket MMTU nekats av Burmas arbetsmarknadsdepartement och facket anklagar regeringen för att föredra andra, mer regimtroga förbund.

Svenska företag i Burma

H&M tillverkar kläder hos fem underleverantörer i Burma. Ericsson öppnade kontor i Rangoon 2012 och Fritidsresor har börjat sälja resor till Burma. Volvo och Scania har också uppgett ha planer på att etablera sig i Burma.

Arbetstagare på palmoljeföretaget Palmas del Cesar i San Martín strejkar för bättre löner och anställningstrygghet. Efter 60 dagars strejk gick företaget med på en del av fackets krav.

Colombia

Hot, trakasserier och dödligt våld mot fackligt aktiva ökar i Colombia. Våldet tillsammans med den anti-fackliga lagstiftningen gör det svårt att organisera sig och endast runt fyra procent av den arbetande befolkningen är medlemmar i en facklig organisation.

Colombia är det farligaste landet i världen att engagera sig fackligt i enligt Världsfacket IFS. Under 2013 mördades 26 människor på grund av sitt fackliga engagemang, vilket är en ökning med åtta mord sedan föregående år.

Den blodiga konflikten mellan vänstergerillor, högermiliser och regeringsstyrkor har pågått i över 40 år och drabbar civilbefolkningen hårt. Fackligt aktiva är ofta särskilt utsatta och många arbetsgivare samverkar med organiserad brottslighet för att slå ner på arbetstagares försök att organisera sig.

– Arbetsgivare och politiker ser oss som farliga, som terrorister, trots att det enda vi vill är att få bättre arbetsvillkor. Folk är rädda att få sparken om de går med i facket. Vi måste organisera oss i hemlighet, ofta måste facken ha möten mitt i natten för att ingen ska märka något, säger Nidia Tarazona från den fackliga centralorganisationen CGT.

Samtidigt är Colombia Latinamerikas fjärde största ekonomi och har de senaste åren lockat många utländska direktinvesteringar, framför allt inom gruv- och oljeindustrin. Men tillväxten har inte lett till några nämnvärda förbättringar för landets arbetstagare, berättar Nidia Tarazona.

– Folk är fortfarande lika fattiga, lönerna är låga och de lagar som finns fungerar inte. Arbetsgivarna kan hålla inne lönen och avskeda dem som är medlemmar i facket utan några konsekvenser, säger Nidia Tarazona.

Minst 25 anställda måste gå med för att en fackförening ska erkännas på arbetsplatsen. Men det är vanligt att arbetsgivaren avskedar några så fort arbetstagarna närmar sig den magiska gränsen.

Våldet, den anti-fackliga lagstiftningen och de senaste årens ekonomiska politik och reformer av arbetsrättslagstiftningen har lett till en försvagning av de fackliga organisationerna som idag bara har en samlad organisationsgrad på knappt fyra procent.

Den bäst organiserade yrkeskåren är Colombias lärare där över 70 procent är med i facket. Detta trots att lärarna är en av de yrkesgrupper som drabbas allra värst av våldet.

– Förr var våldet och hoten riktade mot de fackliga ledarna, nu riktar man även in sig på vanliga medlemmar ute i landet för att avskräcka folk från att organisera sig, berättar Ina Eriksson från svenska Lärarförbundet, som i flera år samarbetat med lärarfacket Fecode, bland annat genom fackliga utbildningsprojekt med jämställdhetsperspektiv.

Exempel på kränkningar under 2013

26 arbetstagare har mördats på grund av sitt fackliga engagemang. En av dem var Narciso Beltrán, ledaren för småbrukarorganisationen Astracampo, som mördades den 12 april av en beväpnad grupp som motsätter sig fackets krav på landrättigheter. Minst 73 människor har mördats på grund av sitt fackliga engagemang sedan 2007.

8 fackligt aktiva åtalades i augusti av det multinationella spanska säkerhetsföretaget Prosegur som kräver 500 000 US-dollar i ersättning för "förtal mot företagsledningen" vid ett protestmöte.

26 april kastades bomber in på statstjänstemannaförbundet Sintraemcalis kontor. Minst 8 medlemmar har dödats och många förtroendevalda gått i exil efter hot och våld från paramilitära grupper.

Svenska företag i Colombia

Enligt Sveriges ambassad i Bogotá har drygt ett tjugotal svenska företag dotterbolag i Colombia och ungefär lika många distributörer av svenska produkter och tjänster. Bland de största är Ericsson, Electrolux, ABB, SKF, Tetra Pak, Scania och Skanska.

Fackligt aktiva anställda på Sandvik demonstrerar på internationella kvinnodagen i Kitwe.

Zambia

Zambia är ett av världens fattigaste länder och mer än hälften av befolkningen lever på mindre än en US-dollar om dagen. Samtidigt tjänar utländska företag miljarder på landets stora naturtillgångar, framförallt i de lönsamma koppargruvorna. Den höga arbetslösheten på runt 80 procent gör att arbetsgivare kan pressa ner lönerna och fackföreningar möter ofta hårt motstånd från både regering och utländska företag.

De senaste åren har den zambiska regeringen och utländska företag i landet visat en alltmer negativ inställning till fackliga organisationer. Ofta måste arbetstagare i den privata sektorn avstå från fackligt medlemskap för att få jobb.

Svenska och andra utländska företag har länge varit verksamma i Zambia och de senaste åren har allt fler kinesiska företag börjat etablera sig i landet. En rapport från organisationen Human Rights Watch från 2011 visar på dålig säkerhet och slavliknande arbetsvillkor i några av de gruvor som ägs av kinesiska företag. Arbetarna pressas ofta att arbeta tolv, och ibland till och med upp till 18 timmar om dagen, sex dagar i veckan. De som klagat på säkerheten eller går med i facket riskerar att sägas upp.

Ett stort problem är att de flesta arbetstagare är anställda på korttidskontrakt, och för att få behålla sin anställning gäller det att hålla sig väl med arbetsgivaren.

– Vi är alla rädda att våra kontrakt inte ska förnyas, så vi kan inte strejka, vi kan inte klaga, vi kan inte göra någonting för att visa vårt missnöje med arbetsvillkoren, säger en av de gruvarbetare som Human Rights Watch har intervjuat i rapporten.

En gruvarbetare tjänar ungefär mellan 700 och 1 500 kronor i månaden. Zambias gruvarbetare har länge varit bland de mest välorganiserade på arbetsmarknaden men många av de utländska företagen har börjat försöka förhindra arbetstagare från att gå med i facket, enligt Human Rights Watch rapport. Bland annat genom att hota fackligt förtroendevalda och genom att säga upp medlemmar i facket eller neka dem löneökningar.

– Om någon dör kan man ersätta honom imorgon. Och om man rapporterar problemet blir man av med jobbet, sade en annan av gruvarbetarna till Human Rights Watch.

Exempel på kränkningar under 2013

3000 arbetstagare hos Afrikas största matvarukedjor Shoprite fick i oktober sparken efter att ha strejkat för bättre löner och arbetsvillkor.

2 anställda på kommuntjänstemannafacket Zulawu fick sparken efter att ha strejkat mot att arbetsgivaren hållit inne lönen för de anställda.

Regeringen har brutit mot ett nytt kollektivavtal med Zambias lärarfack ZNUT. Avtalet som ska ge bättre arbetsvillkor åt landets lärare har ännu inte förverkligats och lärarfacket har hotat med strejk.

Svenska företag i Zambia

Minst 20 svenska företag har verksamhet i Zambia och några har funnits i landet sedan före självständigheten 1964. SKF tillverkar och säljer transportband, kugghjul och andra produkter, Sandvik och Atlas Copco tillverkar gruvutrustning, Eriksson tillhandahåller telekominfrastruktur och ABB elektriska kraftsystem. På flera av företagen finns aktiva fackföreningar och kollektivavtal.

Bland annat har svenska IF Metall sedan länge samarbetat med industrifack inom flera svenska koncerner som har tillverkning i landet.

Bara mellan den 4 juni och 8 augusti 2013 dog 44 nepalesiska byggnadsarbetare i Qatar enligt Nepals ambassad i landet.

Qatar

Världsfackets ordförande Sharan Burrow har kallat Qatar en "modern slavstat". De 94 procent av arbetskraften som är migranter får inte organisera sig fackligt och lagstiftningen gör det möjligt för arbetsgivare att utnyttja dem under slavliknande förhållanden.

På pappret är Qatars medborgare världens rikaste, per capita. Men en byggnadsarbetare från Nepal tjänar ändå oftast inte mer än motsvarande ungefär 1 000-1 600 kronor i månaden.

De ungefär 94 procent av arbetskraften som är migrantarbetare får inte gå med i facket och lyder under det så kallade "Kafala-systemet", enligt vilket arbetstillståndet knyts till en sponsor som för det mesta är arbetsgivaren själv. En migrantarbetare kan varken byta jobb eller lämna landet utan "kafalans" tillåtelse. Systemet ger arbetsgivarna nästan total makt och ofta kan de beslagta pass och hålla inne med lönen utan att de anställda kan säga ifrån.

2022 kommer Qatar att vara värd för fotbolls-VM och redan nu byggs arenor, infrastruktur och nya hotell inför mästerskapen. Den dåliga arbetsmiljön och bristen på rättigheter har lett till att minst 1 200 byggnadsarbetare dött, och ännu fler skadats, under förberedelserna.

Också situationen för hushållsanställda är också alarmerande. De flesta är unga kvinnor från Nepal, Sri Lanka, Filippinerna som ofta arbetar så gott som alla dygnets timmar, helt isolerade i

sina arbetsgivares hem och med stor risk för att utsättas för misshandel och sexuella övergrepp.

I Nepal, varifrån en stor del av Qatars arbetskraft kommer, arbetar flera av facken med att utbilda dem som ska åka iväg så att de ska vara mer medvetna om sina rättigheter.

– Vi försöker få arbetstagare i Qatar och andra länder dit de åker att organisera sig och själva börja driva krav på bättre villkor. Men det är svårt eftersom de är rädda och saknar rättigheter. För hushållsanställda är det särskilt svårt eftersom de oftast inte ens får gå utanför hemmen där de arbetar, säger Bajra Kumar Rai från det nepalesiska facket Gefont.

Gefont ger också rättslig hjälp till migrantarbetare som till exempel lurats att betala stora summor till olika rekryteringsagenter.

– Arbetarna är sällan själva i kontakt med arbetsgivarna i länderna dit de ska och blir ofta lurade att betala stora summor till många olika mellanhänder. I många fall liknar det ren trafficking. De sliter hårt men alla pengar tas av någon annan och för att kunna betala tillbaka skulderna måste de acceptera de villkor som arbetsgivaren ställer, säger Samar Thapa från Gefont.

De svenska facken tillsammans med Building and Wood Workers' International (BWI) och Världsfacket ITUC arbetar nu för att rikta omvärldens ögon mot Qatar och bilda opinion mot de slavliknande förhållanden som råder för migrantarbetare i landet. Bland annat driver de en kampanj mot Fifa att ställa större krav på Qatar i samband med arrangerandet av fotbolls-VM.

Kampanjen har gett resultat och Qatars regering har lovat vissa förändringar av arbetsmarknads-lagstiftningen. Men migrantarbetare tillåts fortfarande inte att organisera sig fackligt.

Så kränks migrantarbeters rättigheter i Qatar

Minst **1 200** byggnadsarbetare beräknas ha dött i förberedelserna inför fotbolls-VM 2022. ITUC har tidigare varnat för att så många som 4 000 kan komma att dö innan mästerskapen börjar.

52 fall av trafficking, misshandel och sexuella trakasserier mot hushållsanställda har enligt officiella siffror rapporterats sedan 2012. I inget av fallen har arbetsgivaren ställts inför rätta. Om en arbetstagare lämnar sin anställning, även efter att ha utsatts för övergrepp, kan arbetsgivaren rapportera den anställda som "frånvarande". Därefter kan arbetstagaren arresteras och utvisas av polisen.

De över **1,2 miljoner** migrantarbetare från främst Indien, Pakistan, Sri Lanka, Filippinerna som arbetar i landet får varken organisera sig fackligt eller strejka.

Världsfackets rättighetsindex

1 OREGELBUNDNA KRÄNKNINGAR, **2** UPPREPADE KRÄNKNINGAR, **3** REGELBUNDNA KRÄNKNINGAR, **4** SYSTEMATISKA KRÄNKNINGAR, **5** INGEN GARANTI FÖR RÄTTIGHETER, **5+** KOLLAPS AV RÄTTSSSTATEN. INGEN GARANTI FÖR RÄTTIGHETER.

Centralafrikanska rep.	5+	Kuwait	4	Venezuela	3
Libyen	5+	Libanon	4	Albanien	2
Palestina	5+	Mali	4	Angola	2
Somalia	5+	Mauritanien	4	Belize	2
Sudan	5+	Mauritius	4	Bosnien-Herzegovina	2
Sydsudan	5+	Mexiko	4	Burkina Faso	2
Syrien	5+	Marocko	4	Dominikanska republiken	2
Ukraina	5+	Nepal	4	Irland	2
Algeriet	5	Oman	4	Jamaica	2
Bangladesh	5	Pakistan	4	Japan	2
Colombia	5	Panama	4	Kamerun	2
Elfenbenskusten	5	Peru	4	Kroatien	2
Egypten	5	Sierra Leone	4	Lettland	2
Fiji	5	Thailand	4	Makedonien	2
Filippinerna	5	USA	4	Malawi	2
Förenade arabemiraten	5	Australien	3	Moldavien	2
Grekland	5	Bahamas	3	Nya Zealand	2
Guatemala	5	Benin	3	Ryssland	2
Indien	5	Bolivia	3	Rwanda	2
Kambodja	5	Brasilien	3	Senegal	2
Kina	5	Bulgarien	3	Serbien	2
Laos	5	Burundi	3	Spanien	2
Malaysia	5	Kanada	3	Schweiz	2
Nigeria	5	Chile	3	Tjeckien	2
Qatar	5	Costa Rica	3	Trinidad och Tobago	2
Sydkorea	5	Djibouti	3	Tunisien	2
Saudiarabien	5	Ecuador	3	Ungern	2
Swaziland	5	Etiopien	3	Barbados	1
Turkiet	5	Georgien	3	Belgien	1
Vitryssland/Belarus	5	Ghana	3	Danmark	1
Zambia	5	Israel	3	Estland	1
Zimbabwe	5	Kongo, Brazzaville	3	Finland	1
Argentina	4	Lesotho	3	Frankrike	1
Bahrain	4	Madagascar	3	Island	1
Botswana	4	Moçambique	3	Italien	1
Burma/Myanmar	4	Namibia	3	Litauen	1
El Salvador	4	Paraguay	3	Montenegro	1
Haiti	4	Polen	3	Nederländerna	1
Honduras	4	Portugal	3	Norge	1
Hong Kong	4	Rumänien	3	Slovakien	1
Indonesien	4	Singapore	3	Sverige	1
Iran	4	Sri Lanka	3	Sydafrika	1
Irak	4	Storbritannien	3	Togo	1
Jemen	4	Taiwan	3	Tyskland	1
Jordanien	4	Tanzania	3	Uruguay	1
Kenya	4	Thad	3		
Kongo, Demokratiska Rep.	4	Uganda	3		